

In de laagvlakte ziet men vaak een *Cereus* als paggerplant gekweekt, die door de Javanen doeri entong of detong wordt genoemd. *Piptanthocereus Jamacaru* wordt vaak verwisseld met *P. hexagonus*, welke eveneens 4-6 hooge, dunne ribben bezit en beschubde, doch onbestekelde bloemen. Bij gebrek aan voldoende vergelijkings-materiaal is het mij nog niet mogelijk deze soort met absolute zekerheid te determineeren. *P. peruvianus* is het echter zeker niet, noch een van haar 8 variëteiten.

Zooals men ziet, kleven er aan onze kennis van de in Indië gekweekte succulenten nog verschillende onvolkomenheden, die in dit bestek kort de revue gepasseerd moesten worden. Ik stel mij gaarne beschikbaar voor het geven van inlichtingen aan lezers van dit tijdschrift, die nadere bijzonderheden omtrent door hen gekweekte vetplanten mochten willen weten.

's Lands Plantentuin, Buitenzorg.

C. VAN WOERDEN.

BIJ EENIGE AFBEELDINGEN VAN JAVAANSCH GIBBONS (HYLOBATES MOLOCH)

(met teekeningen van den schrijver)

Wanneer ik het waag hier een oordeel te vellen over Indische apen in gevangenschap dan berust dat op een vrij uitgebreide eigen ervaring. Ik bezat eens een vrij groote collectie van zulke dieren, te weten een Borneo-Orang-oetan, vele Javaansche en Borneosche Grijsze Gibbons, een paar Sumatraansche Siamangs, een Javaanschen Loetoeng en natuurlijk de beide Indische Makaken-soorten. Alle exemplaren op één na waren „vingertam” en gaven mij volop gelegenheid ze te observeeren en te beleven.

Allereerst wil ik hier dan eens de vraag stellen welke van al deze soorten wel de aardigste, de liefste van karakter, is? Dit is een vraag die geenszins gemakkelijk te beantwoorden is. Een algemeene regel is wel dat welhaast alle jonge apen uitermate lief en aanhalig zijn. Wanneer ze oud worden echter veranderen ze vrijwel alle in mindere of meerdere mate van aard en kunnen dan wel wantrouwend, onaardig, humeurig worden en gevaarlijk voor vreemden, vooral voor kinderen.

Welk beest is er liever, aardiger, zachter dan een jonge Orang-oetan (*Pongo pygmaeus*)? Maar toen mijn dier een jaar of 7 oud was, was ze mijn vrouw op zoodanige wijze de baas dat deze maar liever wat uit de buurt bleef — wanneer ik niet thuis was. Voor mij was haar respect namelijk nog altijd zeer groot, hoewel... toch ook wel een béétje aan het tanen! Ook ter observatie van haar

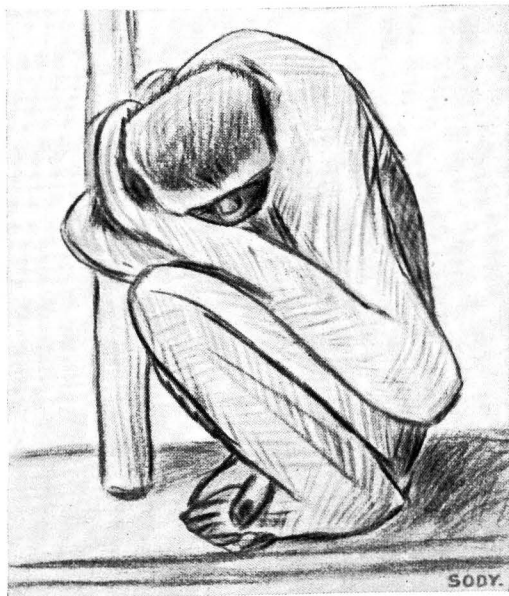

Fig. 1.

verdere ontwikkeling in dit opzicht was het jammer dat zij op 8-jarigen leeftijd (door vergiftiging) stierf.

De makaken (*Macaca irus* en *M. nemestrina*). Door hun gewoonheid en minder fraai uiterlijk zijn deze misschien wel eens wat minder in tel dan de andere apensoorten. Maar als jonge diertjes zijn ze toch ook alweer buitengewoon aardig, lief, speelsch en betrouwbaar. Ik heb verder de overtuiging dat ze (voor hun eigen baas) ook later wel héél betrouwbaar kunnen blijven. Hoofdzaak is dan waarschijnlijk wel dat men ze volkomen de „baas” is. Ze moeten voor hun heer en meester een

Fig. 2.

onbegrensd respect hebben. Een merkwaardige ervaring deed ik eens op met een zeer oud wijfje van den Sumatraanschen Klapperaap, dat mij van buitenaf was cadeau gedaan en dat tijdens mijn afwezigheid met een ketting aan een boom op mijn erf was vastgebonden. Toen ik thuis kwam ging ik — van géén gevaar bewust — volkomen onbevungen en onbevreesd op het dier af en werd op hetzelfde moment door haar — voor goed — als „baas” geaccepteerd. Al spoedig bleek echter dat dit dier een zeer valsch en kwaad-aardig exemplaar was, dat door niemand anders te benaderen viel! Door mij liet het zich — zij het grommend — zelfs het eenmaal gegeven eten weer afnemen. Had men mij van tevoren ingelicht over haar aard, dan was ik het dier stellig heel wat minder onbevungen tegemoet gegaan en had het wellicht ook mij niet als meester erkend.

Een heel aparte plaats onder de apen neemt zeker de Loetoeng (*Trachypithecus pyrrhus*) in (andere Slankapen ken ik niet grondig uit de gevangenschap). Zoover

mijn ervaring reikt zijn goed behandelde Loetoengs wel altijd zachtaardige dieren, speciaal ook onder elkaar. Meestal schijnen ze echter weinig neiging te hebben om zich aan een persoon te hechten of daarmee te spelen. Mijn exemplaar liet zich altijd vrij „geduldig” liefkoozen — tot het haar ging vervelen. Dan probeerde zij mij kwijt te raken. Héél even liet zij dan wel eens „haar tanden zien”, maar nooit bracht zij het werkelijk tot bijten of een echte poging daartoe. Waarschijnlijk is dit wel de minst „aardige” soort. Maar zijn hoogst merkwaardig gezichtje met de fraaie wildemanshaarbos maken hem toch op het oog wel bijzonder „interessant” en voor mij is de soort veel „sympathieker” dan alle andere niet-anthropoide oude-wereld apen.

Dan nog de Gibbons. Hieronder staan de Siamangs (*Symphalangus syndactylus*) wel vrij sterk apart van de andere soorten. En ze hebben ook een ander karakter, hoewel er zeer veel individualiteit onder hen voorkomt. Vooral bij deze

soort zag ik een paar hóógst éénkennige exemplaren, méér dan gek op hun eigen baas, doch uitermate bang en bijterig voor andere menschen. Maar ook lieve dieren trof ik er onder. Ik zelf bezat een uitermate groot, volwassen mannetje dat, niet-tegenstaande zijn kwaadaardig uiterlijk, heel goedaardig en speelsch was, maar niet gehéél betrouwbaar. Zoo moest men hem zeker niet storen bij het eten en nog minder bij hem komen als het avond en donker was. En ook overdag moest ik hem constant „klein” houden. Hij was de eenige gibbon die ik ooit bezat die wel eens een tik kreeg, waarop hij dan antwoordde met een niet gelukkende beet in mijn toegestoken gesloten vuist.

Fig. 3. (naar J. RANKE).

Ten laatste de andere Gibbon-soorten, van het genus *Hylobates*. Afziende van een vrij groote individualiteit durf ik te zeggen dat jonge dieren van deze groep het uiterste maximum van aardige, lieve, snoezige, aanhalige „pets” kunnen vormen. Voor mij gaat er geen enkel dier ter wereld boven zulk een jongen Gibbon. Een vrouwelijk exemplaar dat ik ± 8 jaren bezat bleef ook op dien

Fig. 4.

leeftijd voor mij volmaakt aardig en viel mij bij iedere thuiskomst letterlijk om den hals (al „dreigde” ze wel eens een enkele keer heel vreemd met open bek!). Voor kinderen was dit exemplaar toen echter gevaarlijk. En ik moet erkennen dat er onder oude Gibbons wel bepaald zeer vreemd onbetrouwbare, aanvallende exemplaren voorkomen. Zelf bezat ik een oud wijfje dat lang bij een vorige eigenares had geleefd en aan die mevrouw zeer was gehecht, maar dat het nóóit tot de geringste vriendschap met mij wilde brengen, ja zelfs ten allen tijde bleef probeeren mij een snellen ruk met haar hand, ofwel een onverwachten beet te geven.

Over het gedrag van al deze apen, in het bijzonder van Gibbons, zouden zeker „boekdeelen” te vullen zijn. Levensdig herinner ik mij bijvoorbeeld nog een ouden Gibbon dien ik in een kooi per vrachtauto had ontvangen en die onderweg een ongeluk had gehad zoodat een stukje van zijn bovenkaak met een paar tanden er aan losgebroken was en uit zijn mond stak. Ik bracht het dier, dat niet bijzonder zachtvaardig en eenigszins bang voor mij was, in mijn armen naar den veearts. Terwijl deze het stukje kaak losknipte en de wond met jodium behandelde, kon ik toen het dier zonder de geringste moeite vast- en stilhouden: het opende *vrijwillig* zijn mond en liet den dokter kalm zijn gang gaan! Ik ben dit dier zijn dappere en „verstandige” gedrag altijd zeer blijven aanrekenen. Heel anders gedroeg zich een groote Siamang, die wat chenopodium-olie moest slikken. De zwaarste, niet geheel

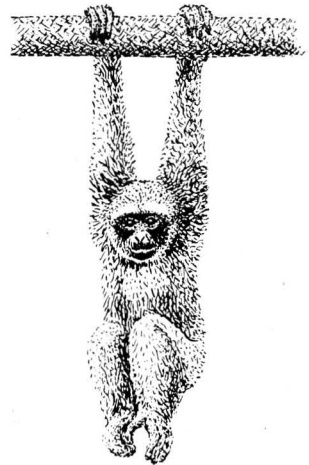

Fig. 5.

ongevaarlijke, worstelingen waren hiertoe noodig. Na de gedwongen inname was echter de genezing uiterst snel en volkomen.

Maar ik wilde het hier verder alleen nog even hebben over de lichamelijke vaardigheid dezer merkwaardige apen en dit dan aan de hand van de bijgaande teekeningen. Ook op dit gebied zijn de Gibbons zeker onovertrefbaar. Het zijn acrobaten zonder weerga, die bovendien opzettelijke „voorstellingen” kunnen geven, waarbij geheel spontaan opgevoerde „kunsten” als salto’s, doodvallen, dronkeman-netje-spelen e.d. mij altijd ten zeerste verbaasden. Telkens bekruipt iemand dan de lust een en ander van hun bewegingen in tekening vast te leggen. Een uitermate moeilijk werk! En ik wil dan ook mijn hier afgedrukte „resultaten” allerminst fraai noemen.

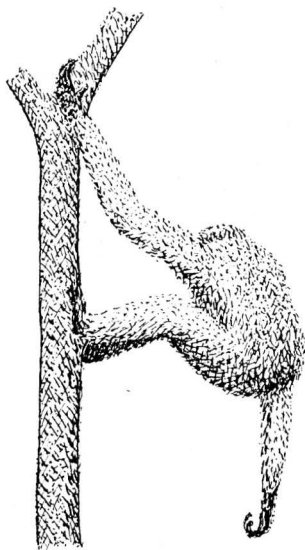

Fig. 6.

De reproductie van de blauwpotloodschets, fig. 1, dank ik vooral aan den fotograaf die er in slaagde van dezen 3-minuten-krabbel een foto te maken! Voor mijzelf is dit intusschen de meest geslaagde en meest belangrijke van alle teekeningen. Dit was het diertje dat een 8-tal jaren lang „lief en leed met mij deelde”, geteekend zooals zij des avonds op de balustrade van de achtergalerij zat te slapen.

Hoogst merkwaardig is zeker de normale loopwijze van deze dieren: absoluut rechtop en zeer vlot (ik zag in diertuinen wel eens exemplaren die vrij gebrekkig rondstropelden, maar ik vermoed dat deze niet geheel normaal waren) en met de armen opzij of ook wel eens min of meer boven het hoofd geheven. Fig. 2 geeft een indruk van den schommelenden gang die sommige dieren vertoonen. Fig. 3 (naar J. RANKE, ook aan te treffen bij BIRKNER en bij BREHM) toont een exemplaar dat een wat rustiger gang lijkt te bezitten. De gebruikelijke opvatting is wel dat de armhouding gedurende het loopen ten doel heeft het helpen bewaren van het evenwicht. Er is echter ook beweerd dat er hier slechts sprake zou zijn van een simpele „Hangelreflex”. Opvallend is het zeer sterk buitenwaarts gericht neerzetten der voeten: ter omvatting van den tak waarover zulk een wandeling in de boomen plaats heeft.

Fig. 4 toont een diertje dat met een typische, soms zeer sterk „afwezige”, uitdrukking van gelaat en oogen op den grond zit. Een zittende houding wordt op den grond altijd direct aangenomen wanneer het dier niet loopt. De opgerichte houding wordt dus alleen volgehouden *tijdens* het loopen. Zoo gauw als dit is beëindigd hurkt het dier neer.

Fig. 5 geeft ook een zeer „normale” houding: hangende aan de armen. Op deze wijze, d.w.z. al slingerend aan de armen, heeft ook zeer geregeld de voort-

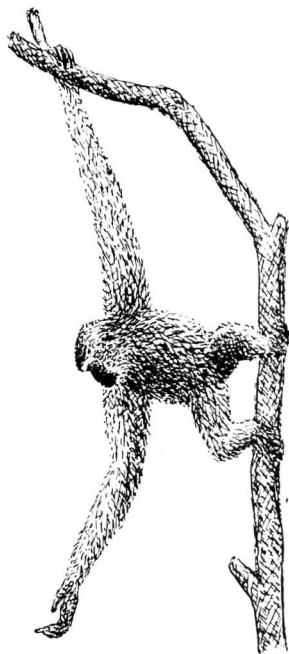

Fig. 7.

beweging plaats. Of liever: zoo gaat deze wel „normalerwijs”, want in het wild zullen de dieren zeker héél zelden op den grond komen om daar te „loopen” (wel loopen ze intusschen ook rechtop over dikkere takken in de boomen). Niet altijd zijn tijdens het hangen de knieën opgetrokken. De geteekende houding is ook die waarin de behoeften geschieden.

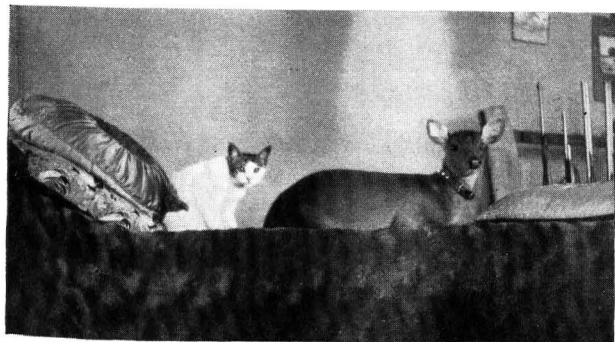
Fig. 6 en 7 geven houdingen waarin het dier bijvoorbeeld iets komt aanpakken, wanneer hem dat niet al te dichtbij wordt aangereikt. Fig. 7 is tevens een typische „vraaghouding”. De rechterhand wordt, soms onder ongeduldig schudden, klaar gehouden om de versnapering in ontvangst te nemen. Ik zelf hoor er bij het typische geluidje dat de dieren maken als ze om iets „vragen”. Deze houding is intusschen ook héél geschikt om plotseling uit weg te springen. Maar daartoe leenen zich bij dit dier welhaast alle houdingen.

Buitenzorg.

H. J. V. SODY.

KORTE MEDEDEELINGEN

Meng. — MENG werd als baby gevangen en door een Kromo naar de onderneming Aer Dingin gebracht. Dat was me wat, want aldaar liepen in de eerste plaats een heel stel vervaarlijk uitziende Chows rond, een aantal katten, heele volken kalkoenen en dan nog een groot varken.

Met een der poezen was zij dikke vrienden....

Maar het viel mee; in korten tijd was MENG aller vriendin, en de groote Chows likten haar vel schoon, tot het mooi glansde.

MENG werd met de zuigflesch groot gebracht en groeide voorspoedig op. Zij mocht vrij rond loopen, evenals alle andere dieren op Aer Dingin en toen zij grooter werd, kreeg zij een halsband met belletjes om. Tegen den tijd dat MENG volwassen werd, strekte zij haar tochten steeds verder uit; eerst bleef ze in de buurt van de besaran, in de koffietuinen, maar later ging ze zelfs naar de bosschen op den Jangen bleef ze dagen lang weg. Ze had al spoedig geleerd haar halsband zoo te dragen, dat, als ze dat wilde, de belletjes niet rinkelden.

Zoo gebeurde het geregeld dat, nadat MENG dagen lang weg was geweest, haar verzorgers haar plotseling weer op de divan zagen liggen; terwijl de familie zat te lezen was zij dan doodstil binnen geslopen, zonder dat iemand er iets van merkte. Vooral met een der poezen was zij dikke vrienden, maar ook de Chows kwamen geregeld haar kopje belikken.

MENG's escapades bleven niet zonder gevolgen; zij bracht vier kalfjes thuis. Deze werden in de koffietuinen geworpen en zoodra ze loopen konden bracht MENG hen naar de basaran en zette hen in het kippenhok. Daar waren zij, zooals ze terecht veronderstelde, veilig.

Zoo waren MENG en hare kinderen, die schuw bleven, gedurende eenige jaren de graag geziene gasten van al wat er om en in de besaran van Aer Dingin leefde en men vergaf haar zelfs gaarne, dat ze van de suiker en de melk op de theetafel snoepte.

Toen, op een kwaden dag, werd MENG 's morgens heel vroeg dood bij de bijgebouwen gevonden. De geboorte van haar vijfde kalfje wilde niet vlotten; zij had zich nog naar de besaran gesleept, doch bleek 's morgens in het kraambad gestorven te zijn.

F. J. A.